

equites in communitate et activa vita viventes his verbis: «Exceptis tamen iis, qui prædictis locis aut militiis actu serviunt, et intra eorum septa ac domos resident, subque eorum obedientia vivunt; sive iis, qui legitime et secundum regulam earundem militiarum, professionem fecerint, de qua Ordinario constare debeat; non obstantibus privilegiis quibuscumque, etiam religionis Sancti Joannis Hierosolymitani et aliarum militiarum.» (Sess. XXIV, cap. 11.)

—Est ergo hodieum personalis hæc exemptio?

R. N. Sed etiam realis, datur enim tantum ratione loci vel beneficii, vel communitatis, ideoque Ordinario exemptionis rationem petenti illum demonstrare tenentur ex Concilii verbis «*de qua Ordinario constare debeat.*»

—Reformationes Tridentini Concilii pro regularibus obligant communitates sanctimonialium ordinis Sancti Joannis?

R. Af. Ex verbis expressis Concilii «etiamsi illæ (1) sub gubernio militiarum etiam Hierosolymitanæ vivant.» (Sess. XXV, cap. 12 de reform. regul.)

LECTIO LVI.

DE MILITARIUM NOSTRORUM ORDINUM ORIGINE ET EXEMPTIONE.

—Quinam sunt quatuor apud Hisp. ecclesiam militiæ?

R. Quamplures militares ordines, sub religiosis et etiam ad cœnobiticam vitam regulis, ortum habuerunt in Hispania a sæculo XII: attamen quatuor tantum supersunt, præsertim a sæculo XIV, quæ quidem dicuntur *Calatravæ, Sancti Jacobi, Alcantaræ et Montesie.*

—Origo ordinis Calatravæ.

(1) Hujus generis superest in Aragonia percelebre cœnobium sanctimonialium apud *Sixena*, quod quidem, ex insalubritate loci, post longas cum ordinario lites, clausuræ regulæ non subjacet.

R. Cum Templarii Calatravæ villam, in maurorum finibus, ab eorum impetu sustinere nequirent, S. Raimundus Fiteriensis Abbas eam a Rege Sanctio III Castellæ expetivit, anno 1158. Sanctus autem Abbas, assumptis aliquibus monachis et aliis viris cruce purpurea insignitis, virtute virtutibusque pollentibus, strenue villam propugnavit, ordinemque sanctum instituit sub Cisterciensi regula, quem Alexander III approbavit, anno 1164.

—Origo ordinis Sancti Jacobi, dicti *Santiago de la Espada.*

R. Terdecim equites privati, sub directione Petri Ferdinandi (*Pedro Fernandez de Encalada*) primi ordinis Magistri, vires suas ac conatus adunarunt ad tuendos peregrinos, qui ad Sancti Jacobi Compostellani sepulchrum iter agebant, non sine magnis periculis. His equitibus juncti sunt canonici augustiniani hospitalis Sancti *Eloy* dicti; unde militia Sancti Jacobi augustinianam primum regulam habuit, et in hoc, veluti in aliis, Hierosolymitanæ Sancti Joannis militiæ similis evasit, anno ut fertur 1170, probavitque Alexander III, Bulla sua lata die 5 Junii anni 1175.

—Origo ordinis Alcantaræ.

R. Quidam Salmantini equites, sub directione D. Gomezzii Ferdinandi (*D. Gomez Fernandez Barrientos*), ut mauros finitimos debellarent, vitam cœnobiticam amplexi sunt, prope eremitorium Sancti Juliani dicti *del Pereiro*, non longe a Civitatensi oppido (*Ciudad-Rodrigo*) faventeque Ordonio, Salmantino Episcopo ac Cisterciensi monacho, unde data illis quoque Cisterciensis regula, et habitus cum viridi cruce, ejusdem formæ ac Calatravensis; nam postea donata illis Alcantara ab equitibus ordinis Calatravæ, sub ditione horum aliquamdiu fuerunt. Confirmavit hunc ordinem quoque Alexander III, anno 1176.

—Origo ordinis Montesie.

R. Jacobus secundus Aragonum Rex ex bonis Templariorum, necnon etiam ex superstitibus Calatravensis militiæ apud Aragonem equitibus, novum ordinem instituire curavit, cui postea adjuncta fuit antiquæ et non ignava militia fratrum Sancti Georgii de Alfambra. Renuit hanc institutionem Clemens V, annuit vero Joannes XXII, data

Bulla anno 1317. Equites vero primum nigram Templariorum crucem, postea Sancti Georgii rubram super nigra gestaverunt.

—Quare horum ordinum magisteria et superioritas Hispaniæ Regibus data sunt administrationis titulo?

R. Horum ordinum equites, divitiis, honoribus, privilegiis aucti, virtutibus deciderunt, et si non defecit virtus attamen eam obscuravit ignavia, prout in aliis ordinibus contigerat. Magna illorum potentia et frequentes rixæ, Regibus Castellæ graves, populis exitiosæ esse cœperunt, cum in christianos arma eorum lata sunt, quæ infideles et religionis inimicos tantum petere debuissent. Ad sedandas rixas in Magistrorum electionibus, vitandas pugnas ac tumultus, Regiamque firmandam Majestatem, Catholicis Regibus datum fuit Magisterium, titulo administrationis, ab Innocentio VII, nam Reges veri equites illarum non sunt (1), cum non sint professi, quin etiam primitus administratio vitalitia fuit. Innocentiana concessio firmata fuit ab Alexandro VI, die 19 Martii, anno 1492, factaque duobus sequentibus annis. Montesiana vero, cum Aragonensis regni peculiaris esset, nec Regum illius regionis invidiam concitasset, Magistrum proprium habuit ad annum usque 1587, quo tempore data fuit Regi Philippo illius ordinis administratio a Sixto V, sicuti et aliarum trium, quæ apud Castellam et Legionem ortum habuerant.

—Reges Hispaniæ titulo administrationis absolutam potestatem in personas et res militarium ordinum habent?

R. N. Sed tantum juxta limites concessionis ex Bulla Pauli III, anni 1542, et Clementis VIII, anni 1600, de quibus consulendus tit. VIII, libri II Noviss. Recopilationis. Inde firmata exemptio ordinum militarium, quam erga ecclesiasticam jurisdictionem dederat Clemens VII, ab anno 1524, lata etiam ad causas quæ graviores dicuntur, nempe matrimoniales, beneficiales, decimales et criminales clericorum. Ad hæc omnia recte administranda, litesque finiendas Ca-

(1) V. Fr. Emmanuel, *quest. regular.* Vol. 2.º *quest.* 122, articulo 3.º.

tholica Majestas corporationem dictam *Consilium Ordinum* habebat.

—Quænam hujus *Consilii Ordinum* origo et facultates?

R. Reges Catholici ad ordinum administrationem Consilium instituerunt, quod quidem ex clericis et jurisperitis partim constabat. Carolus V ex Brevi Adriani VI, anni 1523 qui administrationem perpetuis temporibus duraturam contulit, quamvis fœmina sceptrum gereret, Consilium instituit; annum versus 1525, ut fertur, quo tempore Clemens VII prædecessoris concessionem ratas habuit, et etiam ampliavit. Huic Consilio tradita Ordinum administratio et jurisdictionis temporalis exercitium nomine Regis, qui illi ut plurimum præerat, unde Regio titulo salutabatur (*Tramamiento de Alteza.*)

—Habuit Consilium facultates et jurisdictionem in spiritualibus?

R. N. Sed hæc committebatur et committitur Prioribus ordinum ab ipso nominatis, qui etiam in prima instantia lites audiunt. Ordo quidem Sancti Jacobi duos Priores habebat Episcopalibus infulis insignitos, alium in Legionem apud conventum Sancti Marci, alterum vero pro Castellam nova apud Ucles (1).

—Quænam præter hæc ad jurisdictionem in territoriis ordinum exercendam antea erant?

R. Duo alia collegia seu potius tribunalia, dicta, primum *Real Junta Apostolica*, aliud vero *Juzgado de las órdenes militares* (2), quæ quidem anno 1836, ex Regio decreto (3) extincta fuere nam œconomica et mere civiles eorum attribui-

(1) Calatrava quinque dignitates, 55 commendas, 13 prioratus et quinque cœnobia seu conventus habebat.

Sancti Jacobi militia tres dignitates, 89 commendas, 11 conventus seu cœnobia, prioratus vero 2 et 5 hospitalia.

Alcantara 5 dignitates, 37 commendas, 2 prioratus et 4 conventus: præterea unusquisque ordo suum peculiare collegium studiorum apud Salmanticam habebat, sicut et ordo Sancti Joannis, qui quidem aliud inibi habuit non ignobile.

Montesia 5 dignitates, 13 commendas, 2 conventus et 7 prioratus.

(2) Utraque quidem instituta fuerunt a Philippo II ex Pontificiis concessionibus, annis 1584-85. De his, jam obsoletis, vide tit. IX et X, lib. 11, Noviss. Recopil.

(3) Real decreto de 30 de Julio de 1836.

tiones desierant. Antiquum etiam Consilium, cui cæteræ relictæ facultates, formam titulumque mutavit, assumpto *Tribunalis* nomine, unde hodie dicitur *Tribunal especial de las órdenes militares*.

—Quænam hujus Tribunalis jura et munia?

R. Hodiedum constat præside, qui Decanus dicitur: quatuor magistratibus seu ministris, fiscali et aliis auxiliariis. Regis nomine et repræsentatione quatuor ordinibus præest, et earum negotia gubernative regit, lites in secunda vel tertia instantia dirimit, beneficia sive curata sive simplicia, dignitates, et officia jurisdictionalia providet.

Ab ejus sententiis ad Tribunal Regium et Apostolicum Rotæ appellatur.

—Quid de his ordinibus et eorum regimine noviss. concord. tradit?

R. «Cum ex una parte necessitas urgeat opportune mendendi gravibus incommodis, quæ in ecclesiastici regiminis detrimentum oriuntur ex dispersione territorii ad quatuor militias Sancti Jacobi, Alcantaræ, Calatravæ et Montesiæ hactenus pertinentis, ex altera vero deceat religiose servare et memoriam Instituti, tantopere de Ecclesia et re publica meriti, et prærogativas Catholicorum Regum, utpote magnum Magisterium ex Apostolica concessione obtinentium, in nova diocesium circumscriptione definitus quidam assignabitur locorum numerus infra certum radium, seu circulum consistentium, *que formen coto redondo*, ut ibi magnus prædictarum militiarum Magister ecclesiasticam jurisdictionem exercere pergat, ad omnimodam eorum normam, quæ in memorata concessione, aliisque Pontificiis constitutionibus præscribuntur.» (Art. 9.)

—A quo regitur hoc territorium?

R. «Novum hoc territorium militare ordinum *Prioratus* nuncupabitur, et Prior caractere episcopali, titulo Ecclesiæ *in partibus* insignitus erit.» (Ib.) Mt.

—De cæteris vero territoriis quid faciendum?

R. Loca omnia quæ nunc exemptæ eorundem ordinum jurisdictioni subjacent, quæque territorio illis, ut dictum est, assignando minime comprehendantur, suis seu proximis diocesis agregabuntur.» (Ib.) Mt.

Hoc autem, tandiu ac tantopere desideratum, hactenus inceptum est, et quidem non Rom. Pont. nec Hisp. Præsum oppositione vel incuria.

LECTIO LVII.

DE COMMISSARIA CRUCIATÆ EJUSQUE JURISDICTIONE.

—Quænam est hujus institutionis origo?

R. Cruciatæ nomine intelligitur expeditio militaris contra infideles et præsertim sarracenos, pro christianæ fidei tuitione, sacrarumque rerum vindicatione, assumpta cruce a militibus ad instar eorum, qui eam ex Concilio Claramontano assumpserunt, anno 1095 (1).

—Quænam vero pro Hispania?

R. Relictis aliis parvi momenti monumentis prima prædicatio specialis pro patria nostra facta fuit anno 1122, ad preces Sancti Oldegarii Episcopi Barchinonensis, postea Tarraconensis, quo tempore Calixtus II, Regibus nostris affinis, Reges et Principes hortatus fuit ut armata manu hos ad sarracenorum expulsionem juvarent, easdem gratias illis hoc casu concedens ac si ad pia Hierosolymitana loca vindicanda adjutrices manus porrigerent (2).

Sed celebrior est prædicatio facta ab Innocentio III, anno 1212, ex qua non pauci exteri Hispaniam adventarunt, quamvis postea defecerunt ante celebre prælium apud Muradal (*las Navas de Tolosa*), quod a nostris tantum contra innumerabiles africanorum turbas commissum fuit.

—A quo tempore Commissaria Cruciatæ veluti fixa et stabilis institutio evasit?

(1) Hispanos in his expeditionibus partem non ignobilem habuisse probat Fernandez Navarrete, vol. V de *Memorias de la Academia de la Historia*.

(2) V. Lara: *tratado de las tres Gracias, Cruzada, Subsidio y Escusado*. Item Fernandez Llamazares (D. José), *Historia de la Bula de la Santa Cruzada*, Madrid ap. Aguado 1859. 1 vol. en 8.º

R. Ab anno 1494 ex concessione Alexandri VI (1) a quo tempore Commissariorum series ad nostra usque tempora perducitur, cum Catholici Reges, expulsis e Granata denique mauris, in Africam arma sua ferre cœperunt, paratis ad hoc classi et exercitibus.

—Quænam erant ab eo tempore Commisarii generalis munia?

R. 1.º Indulgentias concedere pro vivis et defunctis.

2.º Vota commutare et male acquisita componere.

3.º Dispensare in esu vetitorum ciborum certis temporibus.

—Quid de compositionis Bulla?

R. Ejus origo, ab anno quoque 1594 depromi videtur; de ea enim loquitur Regalis schedula quam antiquæ nostræ leges invocare solent (2). Ejus objectum erat de male acquisitis et ignoti domini restitutionem facere, et quidem ex æquitatis regulis; si enim dominus notus sit ipsi restitutio fiet. Quolibet summario indulgetur quantitas 2,000 morabentinorum (*maravedises*) possuntque assummi etiam 4 summaria pro compositione 100,000 morabet. Pro majori quantitate ad Commissarium recurritur.

Sed hæc potius Theologiæ moralis quam Juris canonici sunt.

—Quid vero de Bulla lacticiniorum?

R. Pius V, sanctæ memoriæ, cruciatis et qui Cruciatæ bullam in Hispania acciperent indulgetur «ut quadragesimalibus et aliis anni temporibus, quibus esus carniæ et lacticiniorum quomodolibet est prohibitus ad eorum libitum voluntatis, caseo, butyro, ovis et aliis lacticinijs uti possent.»

Concessionem hanc prorogavit Pius V, anno 1571, et Urbanus VIII eam ad clericos, etiam non sexagenarios protulit, anno 1624, quæ quidem ad nostra usque tempora perrecta est.

—Quænam sunt hodieum facultates Commisarii Cruciatæ, juxta vigentem concessionem?

(1) Vide Lara. Bullam vero Alexandri VI require ap. Llamazares, append. 1.º fol. 351

(2) Ley 9, tft. 10, libro 1.º de la Noviss. Recop. dada por los Reyes Católicos en Medina del Campo: en ella se habla de esta Bula

R. Patent ex concessione facta apud Cayetam, anno 1849 (1), et postea prorogata in qua hæc diciplina parum immutata est, quare non ex antiquis auctoribus ante hunc annum, sed e recentioribus hæc ad praxim depromenda sunt (2).

1.º Ut in variis irregularitatibus dispensare valeat.

2.º Ut super fructibus ex beneficiis male perceptis compositionem facere possit, exceptis dignitatibus et canonicatibus cathedralium et beneficiorum curatorum.

3.º Componendi etiam super fructus male perceptos ex ommissione recitationis horarum canonicarum.

4.º Permittendi nobilibus personis una hora ante lucem vel post meridiem Missam celebrare, vel facere celebrare.

5.º Super occulto impedimento affinitatis ex illicita copula provenientis, atque dispensandi ad petendum cum illis qui ejusmodi affinitatem post matrimonium contraxissent.

6.º Componendi, sed pro foro conscientie tantum super injuste ablata vel acquisita, si domini illorum non inveniantur.

—Quænam gratiæ cunctis fidelibus ex Bulla conceduntur?

R. 1.º «Qui intra annum a consuetis publicationibus harum earumdem litterarum de more computandum sponte contulerint eleemosynam a Commissario taxatam... si vere pœnitentes peccata sua intra prædictum annum confessi fuerint, et SS. Eucharistiæ Sacramentum devotè susceperint, aut si non valeant hæc sacramenta suscipere, id saltem contrito corde desiderent plenariam omnium et singulorum suorum peccatorum indulgentiam et remissionem, *quæ proficiscentibus ad recuperationem Terræ Sanctæ concedi consueverunt*, quæque in anno Jubilei concedi solita est.»

(1) Eam vide apud Llamazares, append. 4.º, fol. 369.—Prorogatio indulti quadragesimalis nunc vigentis data est a Pio IX, per octo annos a fine præcedentis concessionis, quæ jam sexagesimo finiebat. Breve autem latum fuit die 13 Augusti, anni 1858.

(2) Cum summaria harum gratiarum in manibus omnium sint ea consulere hispanico idiomate cuilibet facile est, pro casibus occurrentibus.

Hæc est major Sanctæ Cruciatæ et antiquior gratia.

2.º Ut tempore interdicti sacris interesse possint, eaque celebrare vel celebrari facere, dummodo illi censuræ causam non dederint.

3.º «*Ut intra limites tantum Hispanicæ ditionis* (Nb.) non autem in aliis locis, iidem Christifideles, prædicto per durante anno, tam quadragesimalibus quam cæteris ejus anni diebus, quibus esus carniū, ovorum et lacticionorum prohibitus est, iisdem ovis et lacticiniis ac etiam carnibus, de utriusque tamen medici consilio, si necessitas vel infirma corporis valetudo, aut alia quæcumque indigentia exegerit, uti et vesci.»

4.º Pro quolibet jejunio voluntario quindecim annos et totidem quadragenas indulgentiæ.

5.º In singulis diebus stationum urbis Romæ omnes et singulas indulgentias ibi concessas, si quinque altaria vel ecclesias visitaverint, et in aliis solemnibus indulgentiam plenariam pro defunctis lucrare.

6.º Ut bis (id est semel in vita, et semel in articulo mortis) valeant eligere confessorem approbatum, qui eos in foro conscientiæ absolvat a quolibet peccato etiam Ordinario vel Sanctæ Sedi reservato, excepto hæresis crimine (1).

7.º Denique «ut vota simplicia per Christi fideles ipsos emissa, exceptis tamen ultramarino (2) castitatis et religionis ab eodem confessario in *pia alia opera*, atque adjunctum his subsidium aliquod *executori harum litterarum in supradictos pios fines transmitendum* (Nb.) rite commutari possint (3).»

—Superest ergo hodieum aliqua exemptioratione Cruciatæ?

R. N. Quia noviss. Concord. tantum ait: «Vigebunt item speciales facultates, quæ Commisario generali Cruciatæ in rebus officium suum respicientibus, juxta delegatio-

(1) Pro clericis excipitur censura lata a Bened. XIV in sua Bulla *Sacramentum pœnitentiæ*, contra sollicitantes ad turpia.

(2) Id est votum peregrinationis ad sacra Hierosolymitana loca.

(3) In antiquis concessionibus dicebatur tantum «*aliquod subsidium expeditionis*»: adduntur nunc «*pia opera et transmissio*.»

Notanda bene verba «*in supradictos pios fines*», etc.

nis litteras, aliasque Apostolicas concessionem respondent.»

Præterea quia executor illarum est ordinarius, nempe Archiepiscopus Toletanus Hispaniarum Primas, ergo dicendum ejus jurisdictionem ratione Cruciatæ tantum esse privativam, non vero exemptam,

—Quid ergo de his noviss. conventio?

R. Cruciatæ proventus ordinarii præsules in sua quisque diœcesi, utpote facultatibus Bullæ ad hoc instructi, administrabunt, ad eos erogandos juxta normam in ultima prorogatione Apostolica ad rem indulti præscriptam (1), salvis obligationibus, quibus iidem proventus vi conventionum cum Sancta Sede initarum obnoxii sunt. «Ratio et forma dictæ administrationis obeundæ collatis inter Sanctitatem Suam et Regiam Majestatem consiliis statuentur. (Art. 40.)

—Quid de ordinariorum facultatibus?

R. «Itemque ordinarii administrabunt proventus quadragesimales indulti, eos Beneficentiæ institutis et charitatis operibus in propriis diœcesibus impendendo, servata forma apostolicarum concessionum.» (Ib.)

—A quo tempore his Commissarii Cruciatæ facultatibus Archipræsul Toletanus instructus est?

R. A tempore ipsius noviss. Concordiæ, cujus in citato art. 40 hæc quoque verba continentur. «Reliquæ facultates Apostolicæ officio adnexæ Commisarii Cruciatæ, et consequentes attributiones per Archiepiscopum Toletanum ea amplitudine et forma exercebuntur quam Apostolica Sedes præfinit.»

Inde latum Regium decretum, die 6 Aprilis (2), ejusdem anni quo Commissaria Generalis Cruciatæ et Collecturia

(1) Refertur ad verba prorogationis apud Cayetam factæ, quæ quidem hæc sunt: «Et quoniam in præcedentibus indultis atque in noviss. Cruciatæ concessionem, a Leone XII, decessore nostro, decreta, statum fuerat, ut exelemosynis inde collectis certæ quædam summæ tum nostris patriarchalibus templis Lateranensi et Vaticano, tum Apostolico Nuntio ad Catholicum Regem, tum nostræ secretariæ Brevium statutis temporibus solverentur. Nos pariter decernimus etc.»

(2) Real decreto de 6 de Abril de 1851. Concord. rata habita fuit die 16 Martii, promulgata vero 17 Octobris ejusdem anni.